

Proces verbal	Workshop: "Citind Universul"
Data, locația	5 iunie 2026, Universul, etajul 5
Secretată	Ecaterina Lutisina

Numele participanților sunt eliminate din procesul-verbal, în conformitate cu GDPR.

Prezentare generală a agendei

- Sinteza principalelor concluzii ale zilei precedente, Natalia Todorova și Luka Piskoric
- Prezentarea practicilor internaționale privind proiectele arhitecturale de amploare și licitațiile internaționale, Caroline Spigelski
- Prezentarea metodologiei de lucru, a obiectivelor atelierului și a temelor care vor sta la baza discuțiilor de grup, Luka Piskoric
- Atelierul „Principii pentru dezvoltarea viitoare a Universului”, susținut de Luka Piskoric, moderat de Natalia Todorova, Vlada Ciobanu și Andrei Lutenco de la CPR
- Prezentarea recomandărilor formulate de grupuri și discuție în grup
- Sinteza grupului: Discuție în grup privind temele principale, prioritățile și recomandările identificate în cadrul atelierului

Proces-verbal

Sinteză colectivă a discuțiilor din ziua precedentă.

Prezentare susținută de Caroline Spigelski

Caroline Spigelski a prezentat o serie de considerații legate de planificarea participativă, procesele de dezvoltare arhitecturală și procedurile de achiziții publice pentru proiecte de infrastructură culturală la scară largă.

Printre punctele-cheie evidențiate în cadrul prezentării s-au numărat:

- Importanța implicării părților interesate încă din faza incipientă a procesului de planificare și proiectare, când deciziile sunt încă flexibile și modificările pot fi efectuate cu costuri mai reduse.

- Rolul proceselor participative în identificarea nevoilor, priorităților și așteptărilor care pot fi ulterior transpuse în cerințe arhitecturale, funcționale și tehnice.
- Importanța definirii unei misiuni, viziuni și a unui scop clare pentru viitorul spațiu înainte de a trece la etapele de proiectare și achiziții.
- Necesitatea identificării grupurilor relevante de părți interesate și a asigurării că sunt luate în considerare diferite perspective pe tot parcursul procesului de planificare, inclusiv actori culturali, grupuri comunitare, autorități publice, donatori și viitori utilizatori.
- Rolul arhitecților și al experților tehnici în transpunerea contribuțiilor comunității în soluții funcționale și spațiale.
- Importanța găsirii unui echilibru optim între calitățile fizice ale clădirii, nevoile utilizatorilor, obiectivele culturale și cerințele instituționale.
- Diferite abordări de achiziții și proiectare utilizate la nivel internațional, inclusiv licitații deschise, licitații restrânse, joint venture și concursuri de arhitectură.
- Valoarea potențială a echipelor internaționale sau mixte național-internaționale pentru asigurarea unor soluții de proiectare de înaltă calitate.
- Importanța stabilirii unor criterii clare de evaluare pentru viitoarele procese de achiziții publice, bazate pe experiența relevantă, obiectivele proiectului și cerințele de calitate.
- Necesitatea ca caietul de sarcini și criteriile de achiziție să reflecte valorile și prioritățile care reies din procesul participativ.
- Valoarea potențială a implicării unei game mai largi de instituții publice responsabile de infrastructură, achiziții publice și planificare strategică în etapele viitoare ale proiectului.

Discuție în urma prezentării

Participanții au reflectat asupra mai multor aspecte ale prezentării și au ridicat o serie de întrebări și considerații relevante pentru dezvoltarea viitoare a Universului.

Printre subiectele discutate s-au numărat:

- Care instituții publice ar trebui implicate în etapele viitoare de planificare și implementare, inclusiv Ministerul Culturii, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Cancelaria de Stat și autoritățile publice locale.
- Necesitatea de a clarifica cine poate reuni diferiți actori instituționali implicați în proiect și poate asigura coordonarea dintre aceștia.
- Dacă este mai eficient să se elaboreze mai întâi o viziune comună pentru viitorul centru și să se promoveze ulterior aceasta, sau să se obțină mai întâi angajamente instituționale și apoi să se elaboreze viziunea în colaborare cu părțile interesate.

- Importanța asigurării faptului că viitoarele criterii de achiziții publice să reflecte valorile și prioritățile care reies din procesul participativ.
- Rolul pe care arhitecții, facilitatorii și părțile interesate din domeniul cultural ar trebui să îl joace în conturarea viitoarelor decizii de planificare și proiectare.
- Importanța includerii expertizei arhitecturale și tehnice în structura de facilitare sau de consultanță a procesului.
- Necesitatea de a echilibra considerentele tehnice, financiare, instituționale și culturale pe parcursul etapelor viitoare ale proiectului.
- Necesitatea de a asigura transparența, echitatea și responsabilitatea pe parcursul viitoarelor procese de achiziții publice și de implementare.
- Posibilitatea implicării rețelelor sau asociațiilor internaționale de arhitectură în etapele viitoare ale procesului.

Participanții au subliniat, de asemenea, necesitatea unei comunicări continue cu privire la responsabilitățile instituționale, resursele disponibile și viitoarele procese decizionale.

Introducere în metodologia atelierului

Înainte de sesiunea de lucru în grup, Luka Piškorič a prezentat obiectivele și metodologia atelierului.

Participanții au fost invitați să reflecteze asupra a trei întrebări-cheie menite să stea la baza viitoarelor procese de planificare arhitecturală și de renovare:

- Ce ar trebui păstrat?
- Ce ar trebui să susțină sau să facă posibilă renovarea?
- Ce riscuri sau greșeli ar trebui evitate?

Scopul exercițiului a fost identificarea priorităților, valorilor și preocupărilor care ar putea sta ulterior la baza elaborării cerințelor arhitecturale și a viitoarelor decizii de planificare legate de „Universul”.

Participanții au lucrat în grupuri mici și au fost invitați să formuleze recomandări care ar putea contribui, în cele din urmă, la viitoarele caiete de sarcini, concursuri de arhitectură sau procese de achiziții publice.

Punctele principale ale atelierului

Atelierul s-a desfășurat în două grupuri care au discutat valorile spațiale cheie, dinamica socială și considerentele arhitecturale care ar trebui să stea la baza viitoarei renovări a clădirii „Universul”.

1. Ce ar trebui păstrat în cadrul renovării clădirii?

Participanții au exprimat următoarele opinii:

- Intervențiile de proiectare să fie reduse la minimum: să se păstreze fațada, ferestrele, colțul funcțional dedicat tipografiei, curțile interioare și spațiile deschise, pe cât posibil.
- Să se păstreze fațada clădirii, inclusiv fațada de pe strada Veronica Micle.
- Să se asigure un număr mai mic de mașini în curte și mai mult spațiu pentru oameni și activități.
- Să se asigure menținerea și utilizarea lifturilor tehnice/de marfă.
- Să se păstreze centrala electrică autonomă a clădirii, evaluându-se în același timp implicațiile sale tehnice și de eficiență energetică.
- Să se păstreze ferestrele mari și lumina naturală.
- Să se păstreze caracterul industrial al clădirii și elementele legate de funcția sa anterioară.
- Să se păstreze sau să se facă referire la funcția de tipografie, inclusiv colțul funcțional de tipografie.
- Să se consolideze rolul Casei Presei, în contextul renovării sale inițiate de Cancelaria de Stat.
- Păstrarea etajului 5 ca spațiu deschis de mari dimensiuni și explorarea posibilității de a-l conecta cu etajul 6 / acoperișul.
- Păstrarea structurii spațiale existente acolo unde aceasta funcționează, permițând în același timp o utilizare viitoare flexibilă și modulară.

Participanții au subliniat, de asemenea, că conservarea nu ar trebui să însemne înghețarea clădirii în starea sa actuală. Clădirea ar trebui să-și păstreze identitatea, fiind în același timp adaptată pentru a susține viitoare funcții culturale, publice și de producție.

1. Ce ar trebui să susțină și să dezvolte renovările?

Următoarele opinii au fost exprimate de participanți:

- Asigurarea accesibilității chiriei pentru utilizatori prin menținerea renovărilor la un nivel simplu/minim și funcțional.
- Crearea de spații care să găzduiască activități culturale nocturne, fie la etajul 1, fie la etajul 5, ținând cont de izolarea fonică, regulile de acces și cerințele tehnice.
- Spațiu de teatru și sală de cinema la etajul 2, dacă este posibil și fezabil din punct de vedere tehnic.
- Spații comerciale la etajul 1, concepute în relație cu grădina și care să se adreseze diferitelor categorii de public.
- Părțile comerciale și necomerciale pot coexista.

- Perioadele de închiriere ar trebui să poată fi pe termen lung.
- Ar trebui luate în considerare studiouri colective, ateliere colective și laboratoare de lucru.
- Ar trebui luată în considerare o infrastructură comună, incluzând echipamente tehnice partajate, laboratoare, echipamente de sunet, fotografie, video, tipografie și alte necesități legate de producția culturală.
- Asigurarea accesibilității generale pentru persoanele cu nevoi speciale.
- Spațiile ar trebui amenajate astfel încât să poată găzdui până la 500 de persoane, ținând cont de siguranța împotriva incendiilor, ieșirile de urgență etc.
- Un proces de renovare în mai multe etape reprezintă conceptul cel mai favorabil.
- Asigurarea accesibilității atât pentru activități educaționale și profesionale, cât și pentru divertisment.
- Spațiile ar trebui create în conformitate cu principiile egalității de acces, incluziunii sociale și flexibilității spațiilor.
- Ar trebui luată în considerare o infrastructură comună.
- Sprijinirea funcțiilor educaționale și de dezvoltare profesională, inclusiv o eventuală cooperare cu universități, studenți, programe postuniversitare și laboratoare tehnice.
- Sprijinirea practicilor artistice locale, a practicilor legate de patrimoniu și a formelor de producție culturală care riscă să dispară.

În acest context, Luka Piskoric a menționat achiziționarea de echipamente care să poată fi utilizate cu ușurință de către persoanele care vor lucra în aceste spații, în loc de echipamente scumpe care necesită operarea de către specialiști cu onorarii foarte mari.

Unul dintre participanți a sugerat ca mașinile să fie eliminate complet din curte. Mai mult, perimetrul clădirii „Universul” ar putea fi mai accesibil pietonilor, iar acest aspect ar putea constitui o prioritate a proiectului în ansamblu. În plus, participantul a subliniat că logica din spatele utilizării spațiilor ar trebui să se bazeze pe spații comune, nu pe cele circulare.

Un alt participant a adăugat că menținerea spațiilor în stare neconfigurată este opțiunea cea mai potrivită. În acest fel, încăperile vor fi extrem de flexibile, iar rezidenții de la „Universul” vor decide cum să amenajeze sau să utilizeze spațiile. O altă sugestie a fost ca rezidenții din domeniul artei (pictori), care au nevoie de ateliere, să nu fie luați în considerare.

Un participant a comentat că va fi necesar un consiliu de administrație pentru „Universul”, precum și un manifest sau un set comun de valori. Ar trebui asigurată egalitatea de reprezentare. Rolul Ministerului a fost din nou pus sub semnul întrebării.

Pentru a încheia această parte a prezentării, Luka Piskoric a adăugat că stabilitatea viitorului centru cultural „Universul” este foarte importantă și că ar trebui dezvoltate mecanisme de sprijin pentru artiști.

1. Care sunt riscurile pe care renovarea clădirii ar trebui să le evite?

Următoarele riscuri și preocupări au fost semnalate de participanți:

- Supracomercializarea spațiilor.
- Transformarea clădirii „Universul” într-un centru de afaceri sau într-un spațiu orientat în principal către activități comerciale.
- Gestionarea clădirii prin intermediul unui sistem de autoguvernare/autofinanțare.
- Politizarea și rolul Ministerului în cadrul proiectului.
- Conflictul de interese.
- Lipsa sprijinului pe termen lung din partea Ministerului sau a altor instituții publice pentru programarea și producția culturală.
- Utilizarea excesivă sau acapararea spațiului de către un singur grup, fără o rotație suficientă, transparență sau acces echitabil.
- Lipsa consensului sau tensiuni nerezolvate în jurul misiunii viitorului centru.
- Exodul artiștilor, în cazul în care aceștia continuă să aibă acces limitat sau deloc la infrastructura culturală necomercială, de exemplu dacă clădirea devine prea comercială.
- Eficiența energetică și costurile operaționale pe termen lung ale clădirii.
- Transformarea într-un model perceput ca fiind similar cu ArtCor, fără a se acorda suficientă atenție nevoilor specifice ale sectorului cultural independent.
- Parcarea reprezintă o amenințare la adresa accesibilității și a utilizării publice a curții.
- Sistemele de răcire pe timpul verii și sistemele de încălzire pe timpul iernii, care sunt foarte costisitoare.
- Existența unui număr suficient de ieșiri, a sistemelor de siguranță și a măsurilor de protecție împotriva incendiilor.
- Fiecare etaj trebuie conceput în mod autonom (din punct de vedere energetic, al spațiului, al accesului și al siguranței).
- Pierderea caracterului industrial și a identității istorice a clădirii.
- Integrarea deficitară a clădirii în spațiul urban înconjurător.
- Lipsa unui statut juridic sau cultural care să protejeze funcția public-culturală a clădirii.

Subiecte care necesită discuții suplimentare și clarificări ulterioare

În cadrul atelierului au fost ridicate mai multe subiecte, dar acestea nu au fost rezolvate sau nu au generat un consens deplin. Printre acestea se numără:

- Echilibrul dintre activitățile comerciale și cele necomerciale, inclusiv modul în care centrul poate rămâne sustenabil din punct de vedere financiar fără a deveni inaccesibil pentru actorii culturali.
- Viitorul model de guvernare al „Universului”, inclusiv rolul Ministerului, posibilitatea unui consiliu reprezentativ, reprezentarea utilizatorilor, mecanismele de responsabilizare și regulile de luare a deciziilor.
- Rolul viitor al actualilor rezidenți, Tipografia, Casa Presei și alți utilizatori existenți ai clădirii.
- Rolul și formatul rezidențelor artistice, inclusiv dacă acestea ar trebui să facă parte din „Universul”, pentru cine și în ce condiții.
- Alocarea spațiilor între producția culturală, evenimentele publice, activitățile educaționale, activitățile comerciale și utilizarea comunitară.
- Mecanismele necesare pentru a asigura accesibilitatea, accesul echitabil și rotația spațiilor.
- Nivelul de sprijin public necesar pentru programarea culturală și producția artistică.
- Modul în care recomandările rezultate din procesul participativ se vor reflecta în caietul de sarcini tehnic, în brief-ul arhitectural sau în viitorul proces de achiziții publice.

Participanții au ridicat, de asemenea, întrebări cu privire la instituțiile și experții care ar trebui implicați în etapele următoare, inclusiv arhitecți, experți tehnici, utilizatori actuali, publicul cultural, Agenția Proprietății Publice, Ministerul Culturii, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Agenția de Dezvoltare Regională și alți actori relevanți.

Următoarea întâlnire: Natalia Todorova a informat că următoarea întâlnire din cadrul procesului va viza constituirea grupurilor de lucru. Invitațiile vor fi trimise prin e-mail tuturor celor care s-au înregistrat pentru grupurile de lucru. Toată lumea este invitată să se înscrie în grupurile de lucru prin intermediul formularului de pe site-ul web. De asemenea, vom anunța data pe rețelele sociale.

Sfârșitul întâlnirii.

Întrebări deschise care necesită clarificări suplimentare

În urma prezentării și a discuției, au rămas deschise câteva întrebări:

- Care instituție va coordona următoarele etape ale procesului de proiectare și de achiziții publice?
- Ce rol va avea Ministerul Culturii în elaborarea caietului de sarcini pentru licitația de proiectare sau de arhitectură?

- Ce rol vor avea Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale sau alte instituții publice relevante în procesul de proiectare tehnică și de implementare?
- Vor fi reflectate recomandările colectate prin procesul participativ în caietul de sarcini sau în criteriile de evaluare pentru viitoarea licitație?
- Care este formatul de achiziție cel mai adecvat pentru acest tip de proiect de infrastructură culturală: licitație deschisă, licitație restrânsă, concurs de proiecte sau un alt format?
- Va exista posibilitatea de a implica expertiză internațională sau echipe mixte naționale-internaționale?
- Cine va defini criteriile de evaluare pentru licitație și cum vor reflecta aceste criterii obiectivele culturale, sociale, arhitecturale și de interes public?
- Cum va primi și va interpreta viitoarea echipă de proiectare contribuțiile din cadrul procesului participativ?
- Care actori ar trebui implicați în definirea viziunii strategice și a misiunii Universului înainte ca procesul de proiectare tehnică să avanseze mai departe?
- Ar trebui dezvoltată mai întâi o viziune comună și apoi negociată cu instituțiile, sau ar trebui clarificate mai întâi angajamentele instituționale și apoi utilizate pentru a contura viziunea?
- Ce mecanism va asigura transparența și echitatea în procesul de evaluare și selecție?